

Nagy dobás

Igen, ez zsargon – nem illik egy szakmai folyóiratba. Ráadásul nem is egy dobás, hanem kettő... Adhattuk volna azt a címet is, hogy Közbeszerzés. Tárgyszerűen fedne sok mindent, ez nem zsargon, de félő, hogy a „vonzó, érdeklődést felkeltő” cím láttán többen kapásból a polcra teszik a magazin e számát...

És ezt nem akarjuk. Már csak azért sem, mert az utóbbi évek méreteiben is legjelentősebb, leginkább kiterjedt drámapedagógiai tárgyú akcióiról, programsorozatairól szeretnénk számot adni, egyben azokról írásos nyomot hagyni. „Drámamúzeum” – mert nem szeretnénk, ha ezek a programok gyorsan elfelejtődnének. Tudjuk: az, amit nem kísér napjaink agresszív marketingje, az még a „szakmai köztudatba” sem kerül be. Nem kenyerünk ez a fajta reklám (meglehet, nem értünk hozzá, de nem is akarunk), így azt nem is tűzzük célul magunk elé, hogy ezekről a szakmai programokról aztán mindenki tudjon, aki él és mozog és látott már élő drámapedagógust, de legalább a teljes feledéstől szeretnénk megóvni azt, ami értéként kitermelődött szakmai létünk utóbbi éveiben. (Tesszük ezt annak árnyékában, hogy a jól szervezett reklámok megpróbálnak értékévé nyilvánítani sok mindent, ami egyéb jogon erre a címre nem pályázhatna.)

Olyan szakmai programokról lesz szó a magazin 2007. évi, drámapedagógusoknak szóló különszámában, melyek kapcsán igazak a következők:

- rengeteg emberi energiát igényeltek fejlesztőktől, szervezőktől, résztvevőktől egyaránt;
- kidolgozásuk és megvalósításuk hosszú időtartamot, kb. 2-3 évet fedett le;
- közbeszerzési eljárás keretében, száz oldalas pályázati dokumentumok legyártásával nyerhettük el a megvalósítás lehetőségét;
- ezek a programok célfeladatokra sok pénzt hoztak és rögvést vittek is el;
- a programok alapját képező fejlesztések önmagukban jelentős eredménynek tekinthetők;
- mindegyik program tömegeket mozgatót meg;
- és ezek a programok (a fentiekkel együtt) szakmai körökben jelentőségük alatt, vagyis alig ismertek.

A két programsorozat közül az elsőnek neve volt: Impulzus-tábor. A másodiknak az sem, csak hosszas körülírása: Drámapedagógia – a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének elősegítésére (bevezetés a tanítási drámába: felkészítés egyes dramatikus módszerek és technikák együttnevelési célú pedagógiai alkalmazására.) 60 órás tanfolyamok, melyeket 40 órás mentorálás követ...

Akkor ez itt most a múzeum...

Sokkal hosszabban foglalkozunk a régebbivel, a 2003-2004-ben kitalált, kidolgozott, megszervezett és lebonyolított Impulzus-táborokkal. Terjedelmileg rövidebben foglalkozunk az integrációs pedagógiai tevékenységet szolgáló képzéseinkkel és azok utóéletét jelentő programokkal. Ezen akciónknak éppen csak a vége felé járunk: még nem fejeztük be sem a szakmai, sem a gazdasági elszámolást. Itt a visszatérés, a folytatás reményével tesszük, amit teszünk: gyors és szubjektív visszajelzést adunk a szakmai közönségnek azon kollégáink tollából (billentyűzetéről) származó vallomásokkal, akik a 2006-2007-ben lebonyolított drámapedagógiai képzések élcsapata voltak: tréneinktől/mentorainktól...

Impulzus-tábor

komplex prevenciók táborprogram 11-16 év közöttiek számára

Történeti visszatekintés – a tábori munka kezdetei

Az *Országos Bűnmegelőzési Központ* megrendelésére a Marczibányi Téri Művelődési Központ által felkért szakemberek 2003-ban létrehoztak egy három részből álló szakmai programot: az „Impulzus” elnevezésű komplex prevenciók táborprogramot. A felkért drámapedagógusok *Kaposi László* alkotó szerkesztői irányításával dolgoztak. Mindhárom program kiindulási pontként kezelte, figyelembe vette, részben adaptálta a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ alábbiakban megadottakkal azonos című tábori programjait – ld. A legyek ura, EPOSZ, Kakukkfészek.

Az Impulzus programegyüttese másfél év alatt, 18 táboron keresztül, – táboronként minden esetben két altáborral – vagyis 36 esetben valósult meg, mindegyik alkalommal a Magyar Drámapedagógiai Társaság szervezésében. Az egyes programok:

- **A legyek ura** – 11-12 éveseknek (a program kidolgozója, írója *Lipták Ildikó* és *Romankovics Edit*)
- **Emberi Problémákat Orvosló Szolgálat – EPOSZ** – 13-14 éveseknek (a program kidolgozója, szerkesztője *Takács Gábor*)
- **Kakukkfészek** – 15-16 éveseknek (a program kidolgozója, írója *Kaposi László*)

A program elméleti-módszertani alapjai

A drámapedagógia és a színházi nevelés olyan művészeti nevelési, oktatási módszer és eszköze, amely a jövő generációját az emberi értékek középpontba helyezésével, a személyiség teljes körű fejlesztésével neveli. A színházi technikák, a dramatikus eszközök használata lehetővé teszi, hogy a problémákkal, konfliktusokkal, veszélyes élethelyzetekkel való találkozás, ezen helyzetek megélése, megértése, a helyzetekben való megnyilvánulás, működés megtapasztalása egy, a játék által meghatározott és megszállott, védett keretben történjen.

Hosszú évek óta bizonyítják az ország minden területén, többféle formában dolgozó drámapedagógusok és a színházi nevelési társulatok, hogy ez a módszer, ez az eszköze, alkalmas a különböző korosztályú gyerekek problémáinak kezelésére. A TIE (a Theatre in Education, a „színház a nevelésben” módszereit alkalmazó) társulatok találkozása a gyerekcsoportokkal többnyire egyszeri, de még a drámapedagógusoknál (itt és most a DIE, a Drama in Education módszereit alkalmazó tanárokról van szó) is csak ritkán esetekben tud megvalósulni a folyamatos, időben kiterjedt – és nem 45 percre szabdaltnak – együttes munka. A TIE esetében jelentős a „közönségigény”, az iskolák keresik a programokat, aki már volt egyszer, az visszatér, ezzel az iskolák visszajelzik a minőséget –, de a visszatérésekkel is legfeljebb az évenkénti találkozások gyakorisága teremtődik meg. Ehhez képest jóval hatékonyabb a nevelési folyamat lehetőségének biztosításával az a fajta tábori együttlét, amire az alábbiakban részletezett szakmai program épül.

A program általános célja

A kezdeményezés célja, hogy a tanulók olyan szakmai programban vehessenek részt, ami korszerű pedagógiai eszközökkel kívánja elérni azt a hatást, amire az iskolai keretek között nem vagy csak ritkán adódik lehetőség. Az Impulzus-tábor keretét és lehetőséget ad arra, hogy egy intenzív, öt napos együttlét során olyan hatásúvá és erejűvé nőhessen a drámatanárok és a színházi nevelési társulatok foglalkozásai segítségével a korosztályi problémákkal való találkozás, ami – jó esetben – nagyon erős, akár sorsfordító hatású is lehet a gyerekek és fiatalok számára.

A táborok működési rendje

Külön szakmai programok készültek a 11-12 évesek, a 13-14 évesek és a 15-16 évesek részére. Három életkori csoportra bontva valósultak meg a táborok, egy-egy táboron belül *életkorilag homogén altáborok* részvételével. Mivel a résztvevők életkora miatt az altáborok csak a nekik szóló programmal foglalkozhattak, előfordulhatott, hogy a tábor mindkét fele önállóan, de ugyanazon a programon dolgozott, azonban ha volt életkori eltérés a két altábor között (például az egyikben 11-12 évesek, a másikban 13-14 évesek voltak), akkor az elkülönülés a programokban is megjelent. A szervezés nem vállalt fel olyan eseteket, amikor a két szélső korcsoporthoz tartozók kerültek volna egy turnusba, erre csak a szomszédos korcsoportok esetében volt lehetőség.

A 90 tanuló két altáborban dolgozik 5-5 fő drámapedagógus közreműködésével. A gyerekek kísérő tanárai csupán a szabadidőben felügyelik a tanulók tevékenységét. A két altábor programja csupán néhány ponton kapcsolódik egymáshoz, ezeken kívül elszigetelten dolgoznak. A kapcsolódási pontok: egy esti program keretében ismerkedő-kapcsolatteremtő játékokon vesznek részt a gyakran különböző településekről érkező gyerekek, egy alkalommal rendeznek a számukra „diszkót”, a szabadidős és sportprogramok közösek, valamint a tábor utolsó napján dramatikus formák felhasználásával beszámolnak egymásnak arról, hogy ki milyen témát dolgozott fel, illetve hogy a vizsgált témák kapcsán milyen eredményekre jutottak.

A résztvevők

Mivel a tábori programok megvalósítására oktatási időszakban, a 2003/04-es tanévben és a 2004/05-ös tanév első félévében került sor, ezért a Magyar Drámapedagógiai Társaság az iskolákkal kialakított kap-

csolatrendszerére épített: az ország 30 településéről érkeztek csoportok a táborba, kis községektől, kisebb városoktól a megyei jogú városokon át a fővárosig a települések széles skáláját átfogva.

A táborok szakmai irányítói

A táborokban végzett munkára 24 fiatal, de jelentős gyakorlati tapasztalattal bíró színész-drámatanár, drámapedagógus kapott felkérést (meghívást). Felkészítő képzésük azt célozta, hogy a kiválasztott pedagógusok megismerjék az egyes programokat, és hogy képessé váljanak a szakmai programok megfelelő odafigyeléssel, szaktudással és hatékonysággal történő levezetésére. Körükből került ki táboronként az a 10 szakember, aki az aktuális tábori turnus programját megvalósította.

A táborok programjának folyamatos résztvevője volt a TIE-foglalkozások biztosításával két színházi nevelési társulat: a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ és a Káva Kulturális Műhely. A két társulat közül a Kerekasztal tagjai a TIE-foglalkozások megtartásán kívül rendszeresen vettek részt tanárként és foglalkozásvezetőként is az Impulzus-táborokban.

A foglalkozásvezetők, a drámatanárok, a TIE-társulatok és az iskolai csoportok szervezése rendkívül nagy munka volt. Ennek koordinálása *Juszcák Zsuzsa* vezetésével, *Tóth Adél* és *Kilián Mária* közreműködésével történt.

A tábori programok szerkezete

Mindegyik program szerkezetileg egy-egy kerettörténet által meghatározott, a tábor öt napos időtartamán (hétfőtől péntekig) végighúzódnó játék határai közé épül. Az adott kereten belül történik meg a korosztály prevenciót igénylő problémáinak feldolgozása a drámatanárok munkáján valamint altáboronként egy-egy „kívülről érkező”, a program kerettörténetétől független TIE-foglalkozás (színházi előadás és feldolgozó program) segítségével.

A kerettörténetbe épített drámafoglalkozások és a már említett színházi nevelési programok mellett a táborok szerves részét képezték olyan közös játékok, speciális kiegészítő programok, foglalkozások, amelyek kiterjesztették, még szélesebb körűvé, izgalmasabbá és érdekesebbé tették a tábori munkát.

Az egyes tábori programok fő témái

A) A LEGYEK URA

1. **A 11-12 éveseknek** szóló foglalkozássorozat képzeletbeli világának felépítése: a figurák és azok viszonyrendszerének közös megalkotása. (A történet szerint ekkor még Londonban vagyunk... Kipróbálhatjuk az iskolások szerepét, milyen viszonyok, nehézségek vannak az iskolában: Milyen egy összetartó iskolai osztály? Ki a vezér a csapatban? Milyen az iskolai hős? Iskolai szabályok, hogyan működünk együtt a tanárokkal? stb.)
2. A szigeten... Ahhoz, hogy életben maradhassunk, milyen szabályokat, milyen törvényeket kell meghoznunk? Hogyan lehet azokat betartani, betartatni? Szükség van-e büntetésre? Ha igen, hogyan büntessük meg egymást? Ki ítéljen?
3. Főnökválasztás. Milyen lenne a jó vezető a szigeten? Hogyan válasszunk főnököt? Győzzük meg a másikat! Mit tehet a vezetőnk vagy a közösség, ha néhányan a sziget kínálatából az erjedt gyümölcsöket választják, s így rendszeresen részegeskednek. Miért teszik ezt? Mit kellene változtatni?
4. Ha valaki nem elégedett a főnökválasztás eredményével és megpróbálja átvenni a hatalmat... Miért pártolhatnak át gyerekek egy erőszakosabb vezetőhöz? Mit kezdünk a csapaton belüli erőszakkal? Üssek-e, ha engem ütnek (vagy ha a társamat ütik)?
5. Ha belátjuk, hogy egy nem teljesen becsületes főnök vezetése alatt élünk, milyen lehetőségeink vannak, hogy megszabaduljunk tőle? Mi a helyes megoldás?
6. Megmenekülünk. Ránk találnak a felnőttek és visszavisznek Angliába. Hogyan értékeljük mi, illetve mások (pl. a felnőttek, a társadalom intézményei, köztük a jog) a szigeten eltöltött napokat? Tudunk-e még együtt élni a történetek után? Szereztünk-e olyan tapasztalatot, ami a hétköznapi életünkben is hasznosítható?

A kérdésekre a közös válaszokat játékban kereshetjük és találhatjuk meg! Mindegyik játék egy-egy komoly konfliktusforrással foglalkozik, és ha csak egy kicsike választ találunk, az már fontos eredmény lehet a *megelőzésben*.

B) EPOSZ

13-14 évesek részére EPOSZ címmel az ötnapos munka során naponta változó témájú, különböző erkölcsi dilemmákat vizsgáló program született.

A tábor vezérfonalát egy keretjáték adja, mely az EPOSZ fantázianevet kapta¹ (Emberi Problémákat Orvosló Szolgálat). A résztvevő iskolai osztályok lehetőséget kapnak egy olyan szervezet játékbeli felépítésére, amelyik kifejezetten ennek a korosztálynak problémát, gondot jelentő helyzeteket, témákat vizsgál, ezzel szervesen kapcsolódik az Impulzus-tábor általános céljaihoz, konkrétan pedig olyan veszélyek, mint például a kábítószer, alkohol, bűnözés stb. aktív cselekvésen keresztüli vizsgálatához.

A résztvevők az öt játéknapon az EPOSZ munkatársai: a fiktív szervezet tagjaiként ügyeket, eseteket vizsgálnak meg komplex drámaórák és egyéb dramatikus tevékenységek segítségével.

Az egyes drámanapokon egy-egy fontos problémával és egy-egy olyan történettel találkoznak a résztvevők, ami tartalmazza ezt a problémát. A történetek szereplői, hősei nehéz helyzetekbe kerülnek, kezdeniük kell valamit egy súlyos és életük egészségét meghatározó problémás helyzettel. A játékban az EPOSZ munkatársaiként részt vevő gyerekek a felkínált történetek hőseinek szerepében, a történetek adta szituációkban próbálnak meg érvényes megoldási lehetőségeket keresni. Ez a keresési folyamat természetesen azzal jár együtt, hogy a drámatanár segítségével több szemszögből, több oldalról, alaposan és mélyen vizsgálják a problémát, amire aztán megpróbálnak megoldási javaslatokat kidolgozni. A lényeg nem mindig a megoldás, hanem az, hogy a program megpróbálja ráébreszteni a 13-14 éves gyerekeket arra, vegyék észre, ismerjék fel a problémákat maguk körül, vizsgálják meg azokat, legyenek képesek elemezni a veszélyhelyzeteket, majd mindezek után tudjanak felelősen megoldásokat találni illetve dönteni.

Az első téma – amivel az EPOSZ foglalkozik a munka során – a valóság és a képzelet, sokszor a média által már befolyásolt és módosított képzeletvilág összezsúfolását, annak komoly veszélyt jelentő hatását vizsgálja. A történet arról szól, hogy egy ponyvaregény illetve különböző militáns reklámfilmek hatására két brit fiatal az elit kommandó tagjának képzeletét magáé, és ezen téveszme hatása alatt brutális gyilkosságot követ el. A játékos gyerekek vizsgálni próbálják a helyzet körülményeit. (Forrás: *Szaunder Erik* Ponyvaregény című drámaórája.)

A második történet, amit játék során feldolgozunk, három fontos témát is érint. Egyrészt a drog problémáját, másrészt az osztályközösségként vállalt és osztályközösségként vállalható felelősség súlyát, harmadrészt azt a nagyon érzékeny problémát, hogy lehet-e, létezhet-e és működhet-e bizalmi viszony tanár és diákjai között. A foglalkozás sokrétűségét egy olyan történet adja, amelynek szereplői középiskolások. Kedvelt tanárunk, – szabálytalanul –, egyedül viszi őket kirándulni, de ezt azért teszi, mert nem akar csalódást okozni diákjainak. Az osztály és a tanár megegyeznek szabályokban, és a gyerekek elfogadják azt is, hogy nem mennek ki a szálláshelyről villanyoltás után, és nem fognak drogot és alkoholt használni. Ennek ellenére egy fiú és egy lány, az osztálytársak tudtával, kiszökik éjszaka füves cigit szívni. A megszegett ígéretet a kedvelt tanár felfüggesztését eredményezik. Ezt a súlyos problémát járják körül a gyerekek a közös játék során a drámatanárokkal. (Forrás: a Káva Kulturális Műhely Fű alatt című drámaórája.)

A foglalkozássorozat **harmadik része** a Hírvadászok címet viseli. A gyerekek problémakutató újságíróként azt a települést vizsgálják, ahol a tábor éppen van: a játék során az adott település lakóinak legfontosabb problémáit kell feltérképezniük, felmérniük és megoldási javaslatokat is kidolgozni ezekre. (Forrás: a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ 1993-as, nyári játéksorozata, melyet utána több alkalommal is megismételt a társulat.)

A negyedik történet, amivel a játék során a résztvevők találkoznak, egy olyan bandáról szól, melynek egy lány a vezetője. Ez a lány megzsarolja egy osztálytársnőjét, hogy lopjon neki pénzt az anyjától. Mindezt azért teszi, mert a édesanyját a megzsarolt lány anyja kirúgta a munkahelyéről, lopás miatt. A nagyon összetett problémájú foglalkozásban fontos elem, hogy a bandavezér lány anyukája azért lop, mert a megélhetésükhöz ez szükséges, és a bandavezér lány nem randalírozó, bűnököt elkövető banda, hanem egy normális diákbanda vezetője. A zsarolás, lopás, bandázás problémáit egy izgalmasan telített, szerteágazó történet keretei között lehet vizsgálni, és ez lehetőséget ad arra, hogy a problémák több oldalról, több szemszögből való vizsgálatára hívjuk a játékos gyerekeket. (Forrás: *Jonathan Neelands* A banda bosszúja című órája.)

¹ Az EPOSZ – Emberi Problémákat Orvosló Szolgálat elnevezést a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ használta a 90-es évek első felében egy fél év időtartamú „játékszínházi” sorozatában. (A szerk.)

Az ötödik történet a foglalkozássorozatban a nem kívánt terhességgel foglalkozik. Egy 16 éves szerelmespár történetén keresztül vizsgálja azt, hogy mit lehet tenni, merre lehet lépni, hogyan és milyen irányba lehet mozdulni és dönteni akkor, amikor valaki helyzetbe kerül. (Forrás: *Farkasné Takács Judit Réka és Gergő* című órája és *Radka Svobodova* abortuszról szóló játéka.)

C) KAKUKKFÉSZEK

A 15-16 évesek korcsoportja számára *Ken Kesey* Száll a kakukk fészkére c. regénye alapján készült a foglalkozássorozat. Az egyes foglalkozásokról részletesebben:

Kakukkfészek/1.: Előre elkészített személyi dossziék alapján, amelyek tartalmazzák a megajánlott figurák legfontosabb tulajdonságait, a fiatalokkal közösen felépítjük a foglalkozássorozat képzeletbeli világát, illetve annak legfontosabb elemeit: azokat a figurákat, akiket – a tevékenységre jellemzően – kisebb csoportokra szétválván „gondozunk” majd a későbbiekben. Ha kötünk, akkor oldanunk is kell, vagyis szabadságot adni, tehát Az adatlapokon lesz jó néhány olyan pont is, amelyekre a „kórházi” dosszié nem tudja a választ: amit a tábor munkájában részt vevő fiataloknak kell kitalálniuk. Főleg a figurák múltja lesz ilyen. A kontextus építésének következő fázisát a figurák életre keltése jelenti: többek között olyan helyzetekben nézzük meg őket, amelyek magyarázatot adhatnak arra, hogy miért kerültek be az intézetbe. Ennek során természetesen a társadalom által deviánsnak tartott viselkedési módokkal, megnyilvánulásokkal foglalkozunk, illetve a társadalomnak ezekre adott reakciójával. A dráma és a színház formáinak együttes alkalmazásakor a magatartások elítélése helyett (a játékbeli részleges azonosulás miatt) a megértés is jelentkezik. A játék során a résztvevők természetesen megtapasztalhatják a mindenkori másik fél helyzetét is, azt, hogy milyen nehéz a különös, furcsa (stb.) viselkedések kezelése a különös, furcsa (stb.) emberekkel együtt élők számára.

Kakukkfészek/2.: A kórházi osztály világában problémát jelentenek azok, akik „függőként” kerülnek be... Mielőtt a „mit kezdünk vele most” kérdéssel foglalkoznánk, időben visszaugorva megnézhetjük azt, hogy mitől vált olyanná az osztály új tagja, amilyenné, vagyis pl. milyen hatásokra nyúlt a droghoz vagy az alkoholhoz. Foglalkozhatunk azzal is, hogy mit tehetett volna ehelyett. Érinthetjük azt a kérdést is, hogy kié a felelősség annak kapcsán, hogy a zárt intézet sorsa részévé vált...

Kakukkfészek/3.: Ahogy kialakult a kórházi osztály világa, jelentkezhethet a bonyodalom, mégpedig egy újabb figura személyében. Ez a szerep eleinte a drámatanároké, később a résztvevők is magukra vehetik. Mivel McMurphy figurájából mozgatható a cselekmény, ezért is fontos, hogy tanár játssza, de később, ha a figura elfogadottá (és feltehetőleg) „hőssé válik”, akkor már a fiataloké is lehet. McMurphy botrányhősként jelenik meg, majd a regényben hamar vezérré válik. Ennek kapcsán a játékban foglalkozhatunk azzal a kérdéssel, hogy kinek a dominanciáját (milyen vezért) kell vagy nem kell elfogadnunk, mit kell megtennünk, illetve nem szabad megtennünk a vezér kérésére/parancsára? Mit lehet kezdeni azzal a helyzettel, ha a vezér törvénytelen cselekedetre akar rávenni bennünket? A vizsgálható témák közé tartozik az is, hogy mit kezdünk azzal a vezérrel, aki már nem kell? Hogyan lehet lecserélni a vezért?

Kakukkfészek/4.: Milyen válaszokat adhatunk a csoportot vagy annak egyik tagját érő erőszakra? Mit tegyünk, ha az erőszak a fennálló hatalom részéről érkezik? Mit kezdhetünk azokkal a helyzetekkel, amikor a hatalom szép szavakba öltözteti az erkölcsstelenséget?

Kakukkfészek/5.: Szökés az intézetből. (Miért és miért ne?) „Ránkszakad a szabadság” – mit kezdünk vele? Tudunk-e egyáltalán élni a szabadsággal? Miért megyünk vissza a korlátok közé?

Kakukkfészek/6.: Alakítsuk át a világot! Az intézet átszabása; a család átszabása; a munkahely átszabása – idealizált világ. A mi kis utópiánk.

Összegzés

Olyan programsorozatot tudhatunk magunk mögött, ami valóban megkísérelte elérni a célok között megfogalmazott sorsfordító hatást, de erről biztosan csak a szándék oldaláról mondhatunk... Amit túlzás nélkül állíthatunk, hogy a tábori munka a 36 alkalom mindegyikében képes volt a problémák megfogalmazására, körüljárására, a helyzetekre való ránézés lehetőségének megteremtésére, a helyzetek szerepben, keret adta védetségben való megélésére és megtapasztalására, a döntési pillanatok felismerésére, több nézőpontból való körbejárásra. A programban használt dramatikus formák valóban hatékony bűnmegelőzési módszerként tudtak funkcionálni.

Hogy az Impulzus-táborokban zajló munka hatékony, azt mutatják a gyerekektől és kísérő tanáraiktól kapott visszajelzések és a *A legyek ura* program kapcsán végzett mérések is (a mérés eredményeiről tanulmány olvasható a *Drámapedagógiai Magazin* 28. számában). De hogy mi történik a tábor után, amikor a zárt és védett helyzetből és közegből visszatérnek a gyerekek saját életterükbe, hogy miként alkalmazzák mindazt, amiben részük volt, – amiben és amiről tanultak –, hogy mikor lesznek képesek valóban felismerni egy helyzetet, ami veszélyes, ami a való életükben megközelíti a bűnt, nem tudni. Csak remélni lehet, hogy a megélt, megérett és megpróbált élmények erős figyelmeztető és visszatartó hatással szolgálnak.

1600-nál több gyerek vett részt a 2003/2004-es tanév őszi és tavaszi félévében, majd a 2004/2005-ös tanév őszi félévében az Impulzus-táborokban... A nagy kérdés – hogyan lehet megelőzni a bűnt, milyen a hatékony prevenció – persze továbbra is nyitott, a résztvevőknek, a helyzetnek és a pillanatnak megfelelő válaszok sorára vár. Amit tudunk: a prevenciónak minél korábban, minél inkább a gyermek adott életközegében tevékenykedve, minél inkább a gyerek számára biztonságot jelentő ismerősséget hangsúlyozva, minél inkább a megerősített közösségben való megerősített személyiség elvére építve, minél inkább közelítve téve a helyzeteket, a szituációkat és a problémákat, és minél inkább a gyerekek aktivitására, a cselekvésen keresztül zajló tanulás súlyára és erejére koncentrálva kell megvalósulnia.

Mindezt olyan dramatikus eszközökkel, drámás technikákkal, színházi látásmóddal sikerült megvalósítani, melyek intenzíven szolgálják és közvetlenné, egyszerűbbé és mindenki számára érthetővé teszik a helyzeteket. Így (is) összegezhető a tapasztalat, ami a drámatanárokban felgyülemlt az Impulzus-táborokban 2003-ban és 2004-ben.

Az Impulzus-tábori programokkal olyan szakterületen mutattuk meg a dramatikus módszerek alkalmazhatóságát, ahol a drámapedagógusok által képességfejlesztő céllal alkalmazott játékok és bizonyos mértékben a szimulációs játék jellegű helyzetgyakorlatok már jó ideje befogadást nyertek, otthon vannak – ld. ez ügyben az országos kiterjedtséggel és hosszú ideje folyó D.A.D.A. programot! A bűnmegelőzés hazai történetének egyes időszakai merítettek már a drámapedagógiából, de azt a változást, amit a 90-es évek eleje hozott a dráma területén (a félreértések elkerülése végett írjuk: a tanítási dráma megjelenéséről van szó), azt már (egy-két színházi nevelési program anyagi támogatását leszámítva) nem követték a „prevenció módszertanosaik”. Itt és ebben újat, jelentőset – és mindemellett méreteiben is kiterjedt tevékenységet – hozott az Impulzus-táborok sora. De nem csak a tábori munkaformában adott jelentőset az Impulzus: az egyik tábori programról módszerbemutató dokumentumfilm készült (*Szigetjáték* címmel, *Nyári Arnold* rendezésében), megjelent egy módszertani kiadvány (*Dramatikus módszerek a bűnmegelőzés szolgálatában*, szerk.: Kaposi László) és megvalósult egy olyan mérési sorozat (*Dr. Szitó Imre* vezetésével), amely a prevenció és a dramatikus nevelés szakemberei számára egyaránt jelentős eredménnyel zárult.

Az ismertetőt Lipták Ildikó és Tóth Adél tanulmányainak felhasználásával írta Kaposi László

Az alábbiakban az Impulzus-táborokhoz készült programok közül kettő kivonatos anyagát tesszük közzé – a közlés terjedelmi hangsúlyát a szakmai program központi elemét jelentő drámaóra-sorozatokra helyezve.

Kakukkfészek

**a színházi nevelés a bűnmegelőzés szolgálatában
– drámafoglalkozásokra épülő tábori program 15-16 éveseknek –**

A programtervezet kidolgozója: Kaposi László

*A tábori munkában való részvétel minimumfeltétele a drámatanárok, színész-tanárok felé:
Ken Kesey Száll a kakukk fészkére című regényének alapos ismerete.*

A program kerettörténetét Kan Kesey híres regénye, a Száll a kakukk fészkére képezi. Az irodalmi alkotás kínálta figurák és szituációk lehetőséget biztosítanak arra, hogy zárt modellhelyzetben vizsgáljuk kü-